

OUD-LEEWARDER KUNSTSCHILDER KOR ONCLIN EVEN TERUG IN FRIESLAND

Kunstschilder Kor Onclin is nog steeds op zoek. Op zoek naar zijn medemens, op zoek naar zijn vader en misschien nog het meest op zoek naar zichzelf. De speurtocht naar de man die hem het meest aan het hart lag, is een van de rode draden die zijn leven en waarschijnlijk ook zijn schilderijen zo kleurrijk hebben gemaakt. Met zijn vrouw Hélène woont hij al jaren in het Franse Privas, een stadje dat bekend stond als een centrum van de Hugonoten, tot wie zijn voorouders hoorden. Op zoek dus naar zijn wortels of, dieper nog, de bron van zijn bestaan. „Ik ben een oerimpuls aan het volgen en ik probeer hem te pakken te krijgen,” zegt hij. Een kleine man met een groot, gevoelig maar kwetsbaar hart.

Door Henk de Vos / Foto's Jan de Vries

‘Amon en Obeliken’ (olieverf).

toen nog niet zo bekend, maar hij wist het toen al. Door wat er gebeurde kwam ik ook weer dicht bij mijn gevoel.” Door zeven jaar kuren had Kor wel een flink gedeelte van zijn jeugd gemist. Hij merkte een grote behoefte die achterstand in te lopen. Naast de boeken die de dokter hem had geleend, las hij ook een zelf gekochte Duitse serie over de zeden van de volken. Dat heeft hem ook op cultureel gebied een stuk wijzer gemaakt. Tevens leerde hij dingen als boekhouden en typen. „Wat ben ik daar ziek van geworden,” zucht hij. Hij moest ook gaan werken en begon bij de coöperatie De Noordkant. „Verrukkelijk heel eenvoudig bij de boeren op kantoor, terwijl ik toch wist dat het dit niet was. Maar ja, ik had helemaal niks. Wat moest ik?”

Adressen schrijven

Hij herinnert zich nog dat hij adressen schreef op de enveloppen waar stencils in moesten, vijfhonderd per dag. „Neat foar dy, do kinst mear,” zei zijn chef. Onclin schetst zichzelf als een „leergierige gek” in die tijd. „Maar ik wilde toch iets zijn in het leven. Ik, die jarenlang in een corset moest lopen. Bij elke ademhaling kraakte het.” Hij volgde een cursus in Wageningen en werd toen veestelselconsulent. „Schrijf het maar niet op, het is belachelijk,” waarschuwt hij, zijn toenmalige beroep tot bijna tot nul reducerend. En, om er nog een scheppie bovenop te doen, „Be-lache-lijk”.

Na de Tweede Wereldoorlog sloot hij zich via vrienden aan bij de Vrijmetselaars. „Ik ben blij dat ik dat gedaan heb. Daar waren mensen die innerlijke beschaving hadden. Ik was weer terug bij pa.” Bij de Vrijmetselarij kreeg hij het advies iets anders te gaan doen. Maar wat moest hij doen? Hij richtte een jazzbandje op, de One Eleven Club, die in Zalen Schaaf voor de Canadese militairen speelde. Ze maakten niet alleen muziek, maar ze gaven ook shows. Een hele leuke tijd voor hem.

Daarna ging hij psychologie studeren. Een test die hij onderging om voor een beroep in aanmerking te komen dat hem beviel niet lag, wees uit dat hij op vier gebieden begaftheden had. Een daarvan was de psychologie. Volgens de uitslag van het onderzoek zou hij het ook in de kunst heel ver kunnen brengen, „maar ik heb nooit mijn hand willen ophouden.” Het werd psychologie, „om anderen te helpen”. De man die zelf veel pijn en gemis had gevoeld, nam zich voor om ook anderen te helpen. „Er is zoveel verdriet in de wereld,” was zijn argument.

Hij „dook” zoals hij het noemt, in de kinderbescherming. „Ik heb in een

‘Ik ben een oerimpuls aan het volgen’

Het zoeken naar de warmte die hij in zijn jeugd zo plotseling moest missen, is niet de enige rode draad in zijn leven. Ook het schilderen en de muziek hebben een belangrijke rol gespeeld. Voor het eerst sinds zijn verblijf in Frankrijk was Onclin deze maand even terug in Friesland, waar hij in kunstzaal De Zonnebloem te Eelsoo exposeert. Het deed hem goed opnieuw kennis te maken met de streek waar hij geboren is. Hij is afkomstig uit een warm nest in het hartje van Leeuwarden. Daar heeft hij, althans in de eerste jaren van zijn leven, een mooie jeugd gehad.

Een warm, dynamisch mens, steeds volop aanwezig, die uren lang met een stortvloed van woorden kan vertellen. Niet alleen over zijn werk als schilder, maar over alles wat hem blij of treurig maakt: de zuiverheid waardoor hij getroffen werd in een bloemenwinkel in Oostervolde, de oorlog van rijk tegen arm die maar steeds doorgaat, de honger op de wereld. Zijn studie, het schilderen, de muziek die hij maakte, de blijde eerste jaren van zijn leven en de gevoelige klap die hij moest incasseren door de dood van zijn vader.

Maar wat hij ook vertelt, hij blijft er steeds helemaal bij. Een man van het ‘hier en nu’, die voor zijn gevoelens durft uit te komen. Dat is hij ook in zijn werk, waaruit tevens zijn levensfilosofie, het existentialisme, naar voren komt.

Zigeuner

Zijn vader had een stoffeerdier en een beddenzaak aan de Voorsteek, precies tegenover Nieuwbuuren. De ‘jodenbuurt’, zoals het toen heette. „Ik ben een vriend geworden van de joden en o, zo blij dat ik daar geboren ben. Mijn vader was een zigeuner, een zakenman van stand, een wereldburger, hij hield van de mensen. Een donkere man, die er zuidelijk uitzag. Een muzikant en een jodenvriend. Ik ben blij dat mijn vader was,” vertelt hij in een wervelwind van woorden, die veel van zijn gemoedstoestand verraden.

„Pa was ook een liberale man, mijn moeder meer een socialistisch iemand. Een Zichtema, afkomstig van een binnenvissersfamilie. In haar eerste huwelijks was ze getrouwd met een jonkheer, die veel met socialistische omring. Een vrouw van de wereld, voor mij was zij een feministe, sterk van nature. Mijn ouders waren twee sterke

mensen bij elkaar. Het was dan ook een heel warm nest, een kunstenaarsnest. Mijn vader speelde viool, citer en zingende zang. Hij was een kunstemaker en een clown.”

Kor Onclin zal nooit vergeten, hoe hij als kleuter al met zijn vader meespeelde naar het buurtfeest, waar hij, de glazen uit mocht lebben. „Daar hoorde ik ze ook verhalen vertellen. De verhalen van mensen die het moeilijk hebben.”

Muziek

Al heel vroeg had hij een grammofoon. Dat was het begin van de muziek in zijn leven. Als klein kind kreeg hij ook al een mondharmonica, later mocht hij naar de muziekschool waar hij slagwerk leerde spelen. „Pa vond alles goed. Als ik op mijn mondharmonica speelde, vond hij dat geweldig. Dat is voor mij nu nog de bevestiging van dat ik iets kan.”

Maar op een dag gebeurde het verschrikkelijke. Zijn vader kreeg bloedvergiftiging en overleed. Het ‘anker’ zoals hij het noemt, de bevestiging van zijn leven, viel weg en hij was nog te jong om het allemaal te bevatten. Voor de negenjarige Kor werd het een troosteloze wereld. Iets in hem vertelde hem dat zijn leven ook niets meer waard was. „Het was net of ik zelf ook even weg wilde, even uit de wereld stappen,” weet hij meer dan een halve eeuw later nog steeds. De jongen die niet gewend was zijn gevoelens te onderdrukken, begon het verlies van zijn vader te verdringen. Hij werd ernstig ziek en moest met tbc in een sanatorium worden opgenomen.

Een groot geluk bij dit ongeluk was, dat hij daar een tweede vader vond. Een langarts die ook voor psycholoog in de wieg bleek te zijn geleid. „Tegenwoordig zou men zeggen dat hij mijn goeroe was.” Dokter Teestra - „een schitterend mens” - leerde hem niet alleen zijn boeken - „van Freud tot Nietzsche, ik begreep er geen donder van” - maar reikte hem tevens het psychologisch materiaal aan dat zijn genezingsproces deed versnellen. Met beide handen greep hij dat aan.

Kor Onclin: „We hebben samen gehuild toen we uit elkaar gingen. Ik had een duidelijk gevoel dat ik na het overlijden van mijn vader een noodspang had gemaakt. Pa, daar geloofde ik heilig in. Toen hij dood ging, voelde ik me in de steek gelaten. De mensen dachten ook dat jongetje gaat dood. Die gekke goeroe heeft me bewust gemaakt van wat er gebeurde met mij. Hij was een stuk mens en een stuk god. De psychoanalyse was

Kor Onclin met zijn doek ‘Conference de la table ronde’.

kinderbescherming. „Ik heb in een kindertehuis gewerkt om de kinderen te leren wat liefde was.” Werkte zestien jaar met zwaargestoorde, studeerde in Nederland en in de Verenigde Staten bij elkaar zo’n jaar of twaalf. Werkte bij de reclasserings om zijn studie verder af te kunnen maken. Werde tenslotte stafliddeent aan de katholieke sociale academie in Den Haag. Daarnaast had hij een eigen praktijk als psychotherapeut. De democratiseringsperiode in het hoger onderwijs van de jaren zestig en zeventig leidde tenslotte tot zijn vertrek. Toen de directie werd afgezet, was het hem te gortig. Hij vond het welletjes en ging weg zonder zich druk te maken over de gevolgen. „Er waren collega’s die bleven omdat ze bang waren voor hun pensioen.”

Eindelijk zou hij zich kunnen toeleggen op de schilderkunst. Hij verkocht zijn huis en ging in Frankrijk wonen, waar hij in een gunstig klimaat ongestoord kan werken. Het succes bleef niet uit, evenals in Nederland, waar hij sinds een aantal jaren weer geregeld tentoonstellingen houdt. Met Frankrijk had hij al eerder kennis gemaakt. Reeds vlak na de oorlog ging hij naar Parijs. Hij ontmoette daar op de terrassen beroemdheden als Jean Paul Sartre, de vader van zijn levensfilosofie het existentialisme, diens vriendin Simone de Beauvoir en de schrijver Samuel Beckett. Al sloeg hij ze maar vanuit de verte gade, het was genoeg voor hem. „Er gebeurde iets. Ik heb daar veel geleerd,” weet hij.

Engagement

Kor Onclin is een schilder met een duidelijk maatschappelijk engagement. Hij is begonnen met het lot van allen die onderdrukt worden. Hij is er van overtuigd dat het ook anders kan, dat armoede en ellende kunnen worden uitgebannen, als daarvoor de wil aanwezig is. Zichzelf onttrekt hij daarbij niet. „De oorlog gaat nog steeds door,” vindt hij, wijzend op de Tweede Wereldoorlog die uitbraak toen hij tweentwintig was. „Die verdornde vetuif,” zegt hij, „hebben ons iets afgenomen.”

Boos en bedroefd tegelijk schijnt hij om wat hij met de psycholoog Miller „de zwarte pedagogiek van het fascisme” noemt. Onclin heeft deelgenomen aan het verzet. „We hebben wat geformuleerd. We hebben niks gedaan. En ook nu nog laten we de noden gaan.” Ook in zijn schilderwerk is die thematiek aanwezig. Volgens zijn vrouw Hélène ontleent hij die aan alles wat op zijn weg komt. „In de meest ruime zin van het woord; van het meest zuivere en schone wat de natuur, de mens en de wereld te bieden hebben, tot het meest zwarte en verwerpelijke.” Naast andere thema’s komt het thema oorlog regelmatig terug. „Als een universele tijdloze aandacht tegen alles wat niet intolerantie, onderdrukking en vernietiging te maken heeft.” Maar een zwartkijker is hij niet. Kor Onclins dynamiek en warmte spelen door alles heen.

